Bø kommune

Kommuneplanens samfunnsdel 2014 – 2026

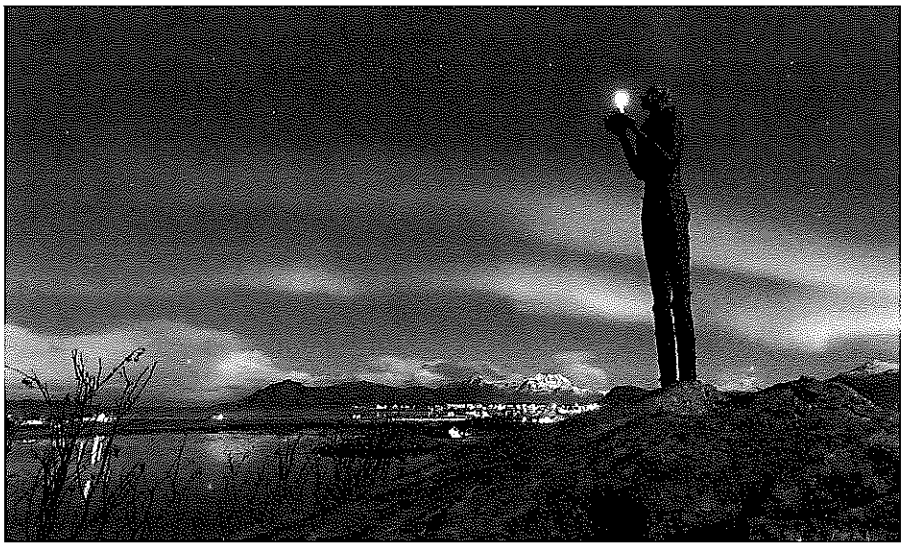

Planforslag etter høringsrunden
Til behandling i kommunestyret 30.10.2014

Innhold

1.	INTRODUKSJON TIL KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL	3
2.	SAMMENDRAG	4
3.	PRESENTASJON AV BØ KOMMUNE	5
4.	STÅSTED OG SITUASJON I 2014	7
5.	VISJON, MÅL OG STRATEGIER	8
6.	MULIGHETENE SOM BØ SKAL VIDEREUTVIKLE FRAMOVER	8
7.	STRATEGIER FOR Å VIDEREUTVIKLE DET GODE LIV I BØ	8
8.	STRATEGIER FOR Å SKAPE FLERE ARBEIDSPLASSER	8
9.	STRATEGIER FOR AT FLERE SKAL VELGE Å BO I BØ	8

1. Introduksjon til kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens overordna styringsdokument, og den skal være styrende for kommunens øvrige planverk. Samfunnsdelen omhandler lokalsamfunnets langsiktige utfordringer. Dette inkluderer mål og strategier både for lokalsamfunnet og for kommunen som organisasjon. Dette innebærer at Kommuneplanens samfunnsdel skal gi strategiske føringer for kvalitet og omfang av de kommunale tjenestene. Kommuneplanens samfunnsdel inneholder dermed Bø kommune sine overordna mål og strategier, samt en handlingsdel der det går fram hvordan strategiene skal gjennomføres og målene nås.

Et viktig prinsipp i Plan- og bygningsloven av 2008 er at det skal være ei sterk kobling mellom kommuneplanens samfunnsdel og arealdelen. Samfunnsdelen skal gi føringer for kommuneplanens arealdel, for eksempel når det gjelder folketallsutvikling og utbyggingsmønster.

Det er utarbeidet et eget kunnskapsgrunnlag for kommuneplanens samfunnsdel. Her blir en del formaliteter rundt kommuneplanarbeidet gjennomgått. Det er også gjort en analyse av kommunens posisjon i forhold til regionale, nasjonale og globale utviklingstrender. I en omfattende faktadel presenteres relevante forhold knytta til geografi, demografi, næringsliv og sysselsetting, økonomi, infrastruktur, bolig, klima og miljø.

Det skal være sammenheng mellom målene og strategiene i kommuneplanens samfunnsdel og tiltakene som blir formulert i handlingsdelen og innarbeidet i økonomiplanen. I Bø legger vi derfor opp til en årlig gjennomgang og vurdering av handlingsdelen i forbindelse med behandling av budsjett og økonomiplan. Evnen og muligheten til å realisere målene i kommuneplanen vil avgjøres av disse.

2. Sammendrag

Kommuneplanen tar utgangspunkt i Bø sine mange kvaliteter og fortrinn. I Bø fins naturressurser som mineraler og rovdyrfrie utmarksområder, nærhet til viktige fiskefelt og skipsleia på yttersida av Vesterålen. Dessuten fins en stor dose med pågangsmot, dugnadsånd og en sterk frivillig sektor. Disse ressursene må utnyttes.

Målet i kommuneplanen er først å stoppe befolkningsnedgangen, så jobbe for vekst i folketallet. Gitt demografien i Bø er dette ambisiøse mål. Skal vi nå målene, må vi lykkes i å skape flere arbeidsplasser. Det er ei utfordring for hele Bø-samfunnet, ikke bare for Bø kommune som organisasjon.

Siden starten av 2000-tallet er folketallet i Bø redusert med nærmere 20%. Utfordringa i Bø er ikke først og fremst fraflytting – årsaken til befolkningsnedgangen i Bø ligger aller mest i fødselsunderskuddet. Alderssammensetninga i Bø er preget av en høg andel eldre. Prognoser tilsier at denne andelen vil bli større, fordi vi vil oppleve tallmessig nedgang i den yrkesaktive delen av befolkninga - om vi ikke klarer å stoppe utviklinga.

Primærnæringer som fiske og landbruk har tradisjonelt vært viktige næringer i Bø. Dette er næringer som har gjennomgått store strukturendringer de siste tiåra, noe som har bidratt til en kraftig reduksjon i sysselsettinga. Næringslivet i Bø er preget av mange små bedrifter. Den desidert største arbeidsgiveren er Bø kommune, som også er en viktig kvinnearbeidsplass.

Kommuneplanen slår fast at folkehelseperspektivet skal ligge til grunn for alle planer og vedtak. Utviklinga i Bø skal ta utgangspunkt i bærekraftprinsippet. Bø er et godt sted å leve. Bø har gode offentlige tjenester, men kommunen har høg gjeld og er i skrivende stund enda på Robek-lista. Befolkningsnedgangen fører til dårligere kommunal økonomi. Kommunen må derfor gjøre to vanskelige oppgaver på en gang: Sørge for langsiktig balanse i økonomien, og samtidig jobbe for økt tilflytting. Dette krever politiske prioriteringer.

Kommuneplanen er bygd opp rundt følgende satsingsområder:

- Videreutvikle det gode liv i Bø
- Skape flere arbeidsplasser
- Flere skal bo i Bø

3. Presentasjon av Bø kommune

Bø er en perle. Særlig kjennetegnes kommunen av stor variasjonsrikdom i landskap og vegetasjon. Dette er stedet som kan by på frådende storhav og mild skjærgård, hvite sandstrender og fargesprakende myrer, flate moer og alpine tinder - i et åpent landskap. Naturen byr på ekte vare, her er alltid sesong for en god naturopplevelse.

Bosettinga i Bø er et resultat av næringsgrunnlaget, som tradisjonelt har vært knyttet til nærheten til fiskefeltene i kombinasjon med kystlandbruk. Dette har ført til ei spredt bosetting uten et naturlig kommunesenter.

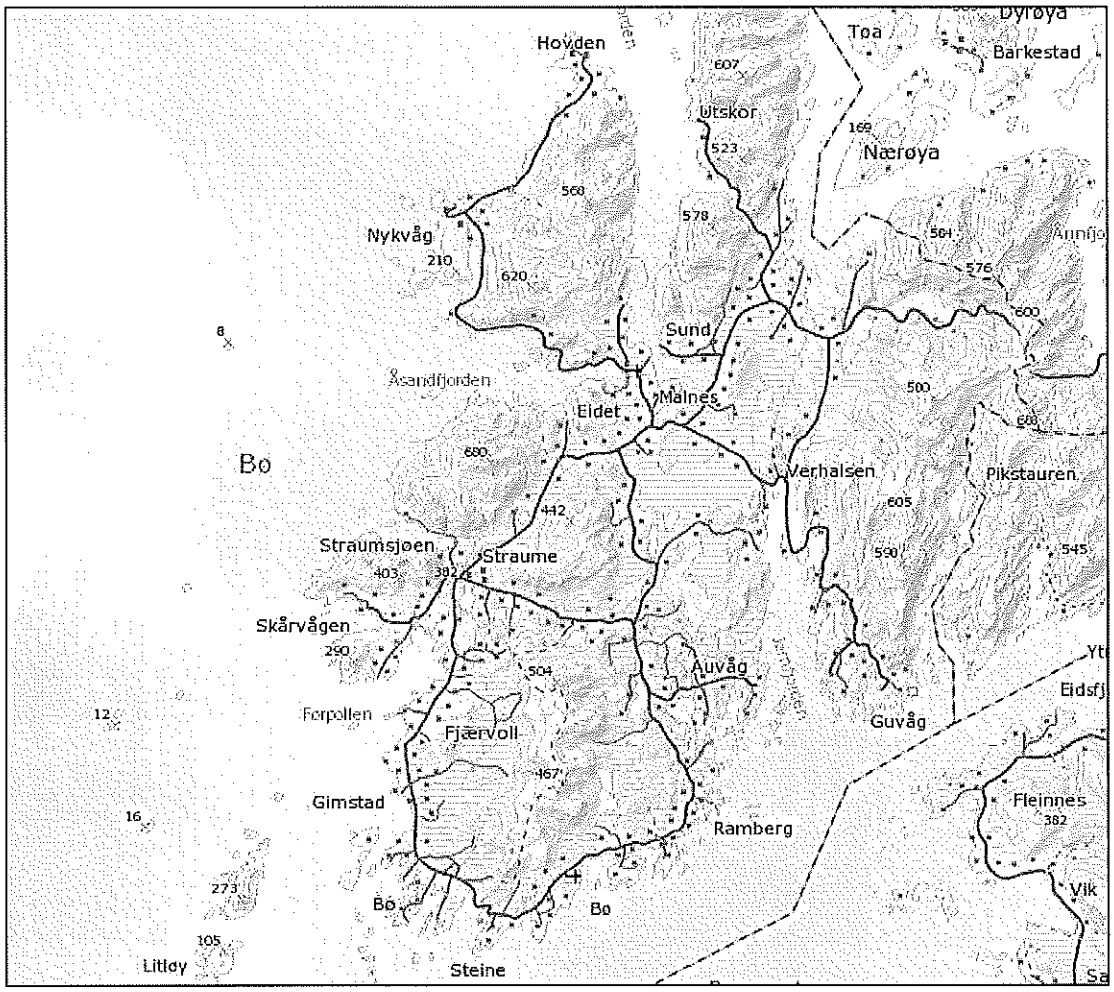

Bilde: Veisystemer og stedsnavn i Bø

Faktaboks - Bø kommune 2012	
Antall årsverk i kommunen	242
Midler til kommunal drift	Ca 170 mill. NOK
Ordfører (2007-d.d.)	Sture Pedersen
Administrasjonssenter	Straume
Landareal	248 kvkm
Sjøareal	900 kvkm
Jordbruksareal	17.000 daa, derav 12.565 mål i drift
Produktiv skog	25.500 daa, derav 5.500 mål barskog
Største vatn	Gåslandsvatnet
Høgeste topp	Burnestinden (693,5 moh)
Kommunale veier	55 km
Fylkes- og riksveier	Hhv 67 km og 40 km
Nærmeste flyplass	Skagen lufthavn, om lag en time og ett kvarter unna
Havner	13
Fiskemottak	6

På lik linje med en rekke andre tilsvarende distriktskommuner er Bø påvirka av effektivisering og strukturendringer i fiskerinæringa og landbruket. Dette har resultert i bortfall av en rekke arbeidsplasser – som ikke er erstattet. Det har særlig vært liten nyrekruttering innen fiskerinæringa. Konsekvensen er at ungdom har flyttet ut av kommunen både for å skaffe seg utdanning og arbeid. Bø har de siste femti åra opplevd befolkningsnedgang.

Men Bø har likevel mange kvaliteter og fortrinn som kan utnyttes i åra framover. Kommunen rår over naturressurser som mineraler og rovdyrfrie utmarksområder, nærhet til viktige fiskefelt og skipsleden på yttersida av Vesterålen, samt en stor dose med pågangsmot, dugnadsånd og en sterk frivillig sektor. Kommunen er dessuten en del av Vesterålen regionråd, og deltar i interkommunalt samarbeid om kritiske tjenesteområder som barnevern, rennovasjon og legevakt.

4. Ståsted og situasjon i 2014

Bø har gode offentlige tjenester

Skolestrukturen er desentralisert med tre barneskoler geografisk spredt i kommunen, og en felles ungdomsskole. Her er tre offentlige barnehager tilsvarende skolekretsene, og en privat barnehage. Full barnehagedekning har lenge vært en realitet i Bø, og fleksibilitet fra kommunen sin side gjør at vi ofte kan tiby barnehageplass utenom hovedopptaket også.

Bø kommune har en godt utbygd eldreomsorg, både i heimetjenesten og på institusjon. Kommunen har ved målretta innsats klart å rekruttere det som trengs av helsepersonell, og det helhetlige helsetilbudet er svært godt i Bø. Vi har god og stabil legedekning, og kommunen deltar i interkommunal legevaktordning. Det er de siste åra satset på folkehelsearbeid gjennom en egen folkehelsekoordinator og gjennom tverrfaglig og tverrsektorielt arbeid. Samhandlingsreformen er så langt gjennomført i Bø uten betalingspliktige døgn, og Bø har etablert egne KAD-plasser.

Det er over år investert mange offentlige kroner i utbygging av næringsmessig infrastruktur, særlig kaier og havner. I samarbeid med næringsdrivende og Kystverket er det investert i innseilinga til Straumsjøen, i Skårvågen, ved Steinesjøen og nå snart også i Hovden.

Staten er i liten grad til stede i Bø. Kommunen står i fare for å miste lensmannskontoret, Vestrerålen DPS bygges ned, og Loran C-stasjonen er også varsla nedlagt. Fylkeskommunen investerer sommeren 2014 40 millioner i asfaltering av en rekke fylkeskommunale veier. Våren 2014 klarte Nordland Fylkeskommune å rekruttere offentlig tannlege, men fra 2014 vil det videregående skoletilbudet i Bø være nedlagt.

Bø er kjent for omfattende dugnadsarbeid, og den frivillige innsatsen fører til tilbud av tjenester som verken det offentlige eller det private markedet kan tilby. Dette gjelder særlig innenfor kultursektoren, men også i folkehelsearbeidet. Det frivillige arbeidet er limet i samfunnet, og sterke sosiale nettverk er en av Bø kommunes største styrker.

Utfordringer

Bø kommune hadde ved utgangen av 2013 ei gjeld på 262,6 millioner kroner, som utgjør drøye nesten 100.000 kroner pr innbygger. Høg gjeld fører til høge kapitalutgifter, og den kommunale økonomien er sårbar for eventuell renteoppgang. Befolkningsnedgangen fører også til en trang kommuneøkonomi, og Bø kommune var ved utgangen av 2013 fortsatt en såkalt ROBEK-kommune. Kommunestyret har

satt ned ei arbeidsgruppe som i forbindelse med økonomiplanen for 2015 – 2018 skal komme med tilrådinger til hvilke tiltak kommunen skal iverksette for å komme i langsiktig økonomisk balanse.

Målet i kommuneplanen er å stoppe befolkningsnedgangen. Dette er avgjørende for å opprettholde tjenestetilbudet i kommunen. Lykkes vi ikke med det, kommer vi til å bli nødt til å foreta strukturgrep og/eller redusere kvaliteten på de offentlige tjenestene.

Beredskap

Kommunen er den største beredskapsorganisasjonen i Bø. Risiko- og sårbarhetsanalyser, planarbeid og øvelser er viktig for å heve og vedlikeholde kompetansen i beredskapsarbeid. Interkommunalt samarbeid og samhandling med andre etater styrker evnen til å handtere kriser. Samtidig er lokalkunnskap og lokalt nærvær avgjørende for hurtig handling ved uønskede hendelser. Fravær av lokalt politi bidrar til å svekke beredskapen.

Folkehelse

Bø kommune skårer lavt på de fleste levekårsindikatorer. Folkehelsebarometeret for Bø 2013 er presentert i kunnskapsgrunnlaget for kommuneplanen. Spissformulert kan man si at denne viser at vi er en fattig kommune, med mange flere eldre enn i resten av landet, med innbyggere som røyker mer, er mer overvektige, tjener dårligere og har lavere utdanningsnivå enn i resten av landet – likevel har vi ikke dårligere helse enn landet for øvrig! Folkehelseperspektivet skal ligge til grunn for alle kommunale vedtak.

En av årsakene er trolig at det er mindre sosial ulikhet i Bø enn ellers i landet. Bø er relativt sett et egalitært samfunn, med sterke sosiale nettverk. Utfordringa er både å opprettholde dette - og da trengs det flere bøfjerdinger - og samtidig jobbe målretta for å inkludere dem som av ulike grunner faller utenfor i vårt samfunn.

Kommunen som arbeidsgiver

Kommunen er den største arbeidsgiveren i Bø. De ansatte er kommunens største ressurs. Bø kommune må ha som ambisjon å være en god og profesjonell arbeidsgiver, og dette arbeidet må skje kontinuerlig. Ut fra alderssammensetninga i arbeidsstokken i Bø kommune er det forventa at om lag 10 ansatte trer ut av arbeidsforholdet ved naturlig avgang årlig. Dette utgjør et rekrutteringsbehov for Bø kommune – gitt at ikke de økonomiske rammene blir vesentlig forverra. Samtidig er det en jobbmulighet for de som ønsker å bo i Bø.

Kompetanse

Slik som i andre liknende kystsamfunn er utdanningsnivået i Bø lavt. Det er en lavere andel med høyere utdanning enn i landet for øvrig, og vi ligger også under snittet i

landsdelen. Dette har normalt sammenheng med næringsstrukturen. Mangel på kunnskapsinstitusjoner i kommunen er en svakhet i så måte. Likevel er realkompetansen og den praktiske kunnskapen en ressurs i primærnæringssamfunn, og dette er en nødvendig forutsetning for å kunne utnytte mulighetene som ligger i et rikt tilfang av naturressurser.

Demografisk utvikling

Sia år 2000 er folketallet i Bø redusert med nesten 20%. Den tallmessige nedgangen er størst i aldersgruppen 20-66 år, og særlig i den yngste delen av denne gruppa. Dette fører til at Bø kommunes befolkning stadig blir eldre og at antallet pensjonister i forhold til yrkesaktive blir stadig større.

Prognosene til Statistisk Sentralbyrå viser fortsatt befolkningsnedgang. Vi vil trolig se tallmessig nedgang for den yrkesaktive delen i befolkninga, og tallmessig stabilitet for den eldre delen av befolkninga. Andelen eldre vil dermed øke om en ikke klarer å øke den yrkesaktive delen av befolkninga gjennom tilflytting - og på litt lengre sikt høgere fødselstall.

Andelen tilflyttere fra utlandet er lav i Bø. I 2013 var 5,8% av bøfjerdingene født i utlandet. Dette utgjorde 154 mennesker. I Norge som helhet utgjør andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 14 %. De aller fleste kommer til Bø fra Europa, dette gjelder 60 % av de utenlandsfødte i Bø. Tilflytting fra Afrika og Asia utgjør om lag 20 % hver.

Næringsliv og sysselsetting

Næringslivet i Bø er preget av mange små og lokalt eide bedrifter. I 2012 hadde kun to bedrifter flere enn 30 ansatte (begge 31 ansatte), 6 bedrifter hadde mellom 10 og 30 ansatte, mens 10 bedrifter hadde flere enn 5 ansatte. Den desidert største arbeidsgiveren er Bø kommune. Pleie- og omsorgstjenestene utgjør en viktig og stor del av sysselsettingen i kommunen – ikke minst med tanke på arbeidsplasser for kvinner. Primærnæringene er fortsatt viktig i Bø. Det er i tillegg viktig å legge merke til at kommunen har betydelig sysselsetting innenfor ulike typer anleggsvirksomhet.

Etter en periode med sterk befolkningsnedgang, er ikke arbeidsledighet den største utfordringa i Bø. Sysselsettingsgraden har vært noenlunde konstant de seinere åra, og det betyr at skal en klare å stoppe befolkningsnedgangen, så må en lykkes i å skape sysselsettingsvekst.

Boligsituasjon

Bø er et attraktivt sted å bo, men det har de siste åra blitt bygget svært få boliger i kommunen. I tillegg kommer at det er få boliger til utleie. Sia deregulering av boligmarkedet på 80-tallet, har boligspørsmål blitt ansett som et spørsmål for det

private markedet, der kommunens oppgave i hovedsak har vært å legge til rette for tomter. Når boligsituasjonen blir en flaskehals for utvikling, blir det tydelig at kommunen har et større boligpolitisk ansvar.

Infrastruktur og kommunikasjoner

Selv om Bø ligger vendt mot kysten og leia på yttersida av Vesterålen, er likevel den viktigste transportåren fylkesvei 820 mellom Bø og Sortland. Veien har 10 tonns akseltrykk og forbinder Bø med resten av landet. Veien er daglig arbeidsvei for de mange som pendler til og fra kommunen.

Mobildekning, strøm og bredbånd er kritisk infrastruktur i dagens samfunn, ikke minst for en kommune som Bø, som ikke er en naturlig del av et større bo- og arbeidsmarked. Bredbånds- og fiberutbygging har vært et satsingsområde i Bø de siste åra, og store deler av kommunens husstander er i dag tilknyttet fibernett. Men i deler av kommunen mangler det mulighet for bredbåndstilknytning, og mobildekninga er noen steder dårlig og ustabil. Strømforsyninga til Bø er nylig utskifta, men vi har bare ei strømforsyning inn til Bø, og detter utgjør ei samfunnsmessig sårbarhet i likhet med én veiforbindelse mot resten av Vesterålen.

Klima og miljø

Bø har felles Energi- og klimaplan med Øksnes kommune, vedtatt i 2010. Planen har som målsetting å få ned klimagassutslippene, redusere energiforbruket og øke energiproduksjonen i kommunene. Å legge til rette for bosetting i distriktene, utnyttelse av naturressursene i form av matproduksjon og utnyttelse av fornybar energi er i seg sjøl fornuftige tiltak i klimasammenheng. Det legger denne kommuneplanen opp til.

Samarbeid

Bø kommune deltar i en rekke samarbeidskonstellasjoner. NIVI analyse gjorde våren 2014 en kartlegging av regionalt samarbeid på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland. For Bø kommune blei det identifisert 29 samarbeid. Blant disse kan nevnes:

- Vesterålen Regionråd
- Pedagogisk-Psykologisk Distriktstjeneste(PPD)
- Regionalt Kompetansesenter (RKK)
- Vesterålen Reiseliv
- Fiskerisamarbeidet i Vesterålen
- Kultursamarbeidet i Vesterålen
- Vesterålen barnevern
- Vesterålen Legevakt
- Reno-Vest IKS
- Vesterålskraft AS
- Krisesenteret Vesterålen

Oversikten viser at Bø kommune får utført en rekke lovpålagte og ikke-lovpålagte oppgaver gjennom ulike former for samarbeid – oppgaver som det ellers ville ha blitt utfordrende å løse alene.

5. Visjon, mål og strategier

VISJON

Det gode liv i Bø

VERDIGRUNNLAG

Bøfjerdingen er åpen, glad og direkte.
Bø-samfunnet skal være preget av tillit, likeverd og fellesskap.

HOVEDMÅL

Først: Stoppe befolkningsnedgangen.
Så: Jobbe for vekst i folketallet.

SATSINGSOMRÅDE 1

Mål: Videreutvikle det gode liv i Bø

Sikre gode kommunale tjenester og bolyst som gjør at folk blir i Bø

SATSINGSOMRÅDE 2

Mål: Skape flere arbeidsplasser

Legge til rette for flere arbeidsplasser basert på Bø sine fortrinn og enkeltmenneskers ideer og pågangsmot

SATSINGSOMRÅDE 3

Mål: Flere skal bo i Bø

Sterkere innsats for at særlig unge voksne velger å bo i Bø

6. Mulighetene som Bø skal videreutvikle framover

Våren 2014 ble rapporten "Framtid i nord – Sluttrapport fra Kunnskapsinnhenting – verdiskaping i nord" lagt fram. Her presenteres verdiskapingspotensialet i næringene i nord. Ressurspotensialet ligger i rike fiskebestander, et rent og produktivt hav, unik natur og naturfenomener, mineraler og mye hav og nedbør som kan nyttes til energiproduksjon. Fram mot 2030 er prognosen en fordobling av verdiskapinga i Nord-Norge.

Bø har en del av dette potensialet, og vi må jobbe for å utløse det. Vekstpotensialet er størst i de marine næringene, men også reiselivsnæringa og mineralnæringa forventes å vokse. Det samme gjelder innenfor annen industri og forbybar energi. I tillegg vet vi at den globale trenden er at tjenestesektoren vokser. Utfordringene for å kunne utløse vekstpotensialet knyttes til tilgang på arbeidskraft, utdanning og kompetanse, forskning og innovasjon og infrastruktur.

I prosessen med å lage kommuneplanens samfunnsdel, har det blitt gjennomført flere idé-verksteder der alle har vært invitert til å komme med innspill. Ut fra dette er det utarbeidet en SWOT-analyse. Dette er en analyse av styrker, svakheter, muligheter og trusler for utviklinga i Bø. Analysen er presentert i kunnskapsgrunnlaget for kommuneplanen. I korthet bekrefter analysen at Bø kommune har unike fortrinn som det er mulig å utvikle i et langsiktig, bærekraftig perspektiv. Vi har store muligheter for økt verdiskaping og flere arbeidsplasser i Bø.

Målet i kommuneplanen er å stoppe befolkningsnedgangen. Gitt demografien i Bø er dette et ambisiøst mål, og dette krever målretta innsats. På kort sikt er eneste mulighet å styrke tilflyttinga. Samtidig må det legges til rette for å utvikle attraktive arbeidsplasser. På denne bakgrunn er dette de strategiske målsettingene for utviklinga av Bø-samfunnet i åra framover:

- Videreutvikle det gode liv i Bø
- Skape flere arbeidsplasser
- Flere skal bo i Bø

For hvert av disse tre satsingsområdene formuleres det strategier som forteller hvordan målene kan nås. Strategiene følges opp gjennom utarbeidelse av et handlingsprogram som rulleres årlig. Der vil strategiene konkretiseres i konkrete tiltak og leveranser. Handlingsprogrammet må innarbeides i de årlige budsjettene. Politiske prioriteringer er derfor avgjørende for i hvor stor grad tiltakene blir gjennomført.

7. Strategier for å videreutvikle det gode liv i Bø

Gode kommunale tjenester og styrket bolyst som gjør at folk blir boende i Bø

Det sies at det mest lønnsomme et samfunn kan gjøre, er å investere i en god barndom. Bø er et godt sted å vokse opp. Det krever prioritering å opprettholde dette. Gode kommunale tjenester er avgjørende for at det skal fortsatt være godt å bo i Bø i framtida. Kommunes fokus på tverrfaglig, systematisk, inkluderende folkehelsearbeid bidrar til dette.

Arbeid er oftest avgjørende for valg av bosted, men i større og større grad blir også attraktive og trygge bo- og oppvekstmiljø en viktig faktor. Mange mennesker, både barnefamilier og de som er ferdige med arbeidslivet, velger å bosette seg i utenfor byene. Dette må vi i Bø utnytte. Vi må bli et attraktivt alternativ for slik bosetting i Vesterålen. Bolyst skapes også av estetiske opplevelser av et vakkert kulturlandskap, av natur med fravær av forsøpling og av pene steder.

<u>Strategi 1</u>

Målrettet arbeid mot aldersgruppen under 20 år – med sikte på å sikre Bø som et godt sted å vokse opp

Det er viktig å arbeide forebyggende i forhold til rus, kriminalitet og mistrivsel gjennom kultur-, fritids- og idrettstilbudet. Barn og unge skal gjennom kulturlivet møte gode rollemodeller, delta i kreative prosesser og få anledning til å utvikle egne evner og muligheter. Det er også viktig å gi barn og unge dugnadsånd og ansvar. Vårt mål er å skape trivsel, identitet og stolthet blant barn og unge - både i seg selv og som del av lokalsamfunnet.

Våren 2014 gjennomføres Ungdata-undersøkelsen i Bø. Informasjonen fra undersøkelsen må brukes aktivt i arbeidet med barn og unge. Rusforebyggende arbeid, tiltak for å sikre sosial inkludering og motvirke barnefattigdom, samarbeid med lag og foreninger om aktiviteter for barn og unge har vært og vil være viktig i kommunal barne- og ungdomspolitikk. Engasjementet til barn og unge, slik som gjennom ungdomsklubben, kulturskolen og Rock mot frafløtting, er med på å forme lokalsamfunnet.

Strategi 2

Sikre innbyggerne god kvalitet på oppvekstjenestene; barnehage, skole, utdanning

Kunnskap og kompetanse er avgjørende for all personlig utvikling og for samfunnsutviklinga. Grunnlaget legges i de tidlige barneåra, og Bø kommune må i planperioden prioritere sine knappe ressurser på å opprettholde oppvekstjenestene på samme nivå som i dag. Forutsetninga er at vi lykkes i å stoppe befolkningsnedgangen, ellers vil de kommunale inntektene reduseres tilsvarende. I en slik situasjon må vi enten redusere kvaliteten eller foreta strukturelle endringer.

Barnehage:
Barnehagene i Bø skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse med barnas hjem. Med utgangspunkt i Rammeplan for barnehager utarbeider den enkelte barnehage årsplan for aktiviteten i barnehage. Årsplanen vedtas av barnehagens samarbeidsutvalg. Barnehagestrukturen i Bø ble sist endret i 2013. Målet er at barnehagestrukturen skal opprettholdes i planperioden.

Grunnskolen:
Alle fast ansatte pedagoger ved skolene i Bø har godkjent utdanning. De målbare faglige resultatene ved skolene ligger generelt på et nivå som er noe lavere enn for landet som helhet. Det gjennomføres årlige brukerundersøkelser. Resultatene fra disse undersøkelsene er generelt på snitt eller over sammenlignet med landet som helhet. Grunnskolen i Bø arbeider etter det som benevnes som "Kunnskapsløft Bø", der den enkelte skole supplerer med egne tiltak.

De "små" barnekullene fra ca. år 2001, gir særlig nedgang i elevtallet på ungdomsskolen fra høsten 2015, men det er også fortsatt nedgang i elevtallet på barneskolene i planperioden. Eneste måten å motvirke denne tendensen, er ved tilflytting av barnefamilier.

Det er faglig og sosialt utfordrende å gi et godt nok tilbud på små skoler, men kommunen vil i planperioden arbeide for å oppnå gode resultat på alle skolene. I den grad Samarbeidsutvalg eller FAU ved en eller flere skoler ønsker å slå sammen sin barneskole med en annen barneskoleskole, vil dette bli vurdert.

Voksenopplæring:
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne fremmedspråklige er en del av integreringsarbeidet. Målsettinga for denne opplæringa er at elevene skal lære seg norsk og få kunnskap om det norske samfunnet. I tillegg er kommunen pliktig å tilby grunnskoleopplæring for voksne når behovet er til stede. Tilbudet om

grunnskoleopplæring for voksne og norsk og samfunnskunnskap for fremmedspråklige skal opprettholdes i planperioden.

Strategi 3

Sikre innbyggerne gode helse- og omsorgstjenester

I planperioden er målet å opprettholde helse- og omsorgstjenestene på samme nivå som i dag. Forutsetninga er at vi lykkes i å stoppe befolkningsnedgangen, ellers vil de kommunale inntektene reduseres tilsvarende. I en slik situasjon må vi enten redusere kvaliteten eller foreta strukturelle endringer.

Hovedmålsettinger:

- Brukerne av helse – og omsorgstjenestene skal oppleve god kvalitet på tjenestene, som gis etter en individuell vurdering
- Tiltak skal ytes på laveste effektive omsorgsnivå

Helse- og omsorgsavdelinga har en optimal struktur på sine tjenester, spesielt på grunn av samlinga av tilbud i og ved Bøheimen Bo- og behandlingssenter. Befolkningsprognosen viser at antallet personer 80+ er stabilt i perioden. Utfordringa for avdelinga blir derfor å opprettholde volum på tjenestene slik de er i dag, samt øke kvaliteten gjennom eksisterende ressurser.

Bø kommune har gode helse- og omsorgstjenester. Våre aktivitetstilbud både i eldreomsorgen, blant personer med psykiske lidelser og for personer med utviklingshemminger er imidlertid mangelfulle. Ved eventuell økt tilgang på ressurser, er det først og fremst på dette området at nye tiltak bør realiseres. I løpet av planperioden vil det med stor sannsynlighet bli behov for boliger og tjenester til psykisk utviklingshemmede barn/ungdom som blir voksne. Det må også påregnes økt behov for avlastning til familier med funksjonshemmede barn.

En stor utfordring for planlegginga av tiltak i helse- og omsorgsavdelinga er at det med jevne mellomrom oppstår behov i forhold til særlig ressurskrevende tjenester. Behovene oppstår gjerne i løpet av kort tid, er uforutsigbare, og svært kostnadskrevende.

Strategi 4

Jobbe for styrka regionalt samarbeid

Bø kommune har i liten grad opplevd de rekrutteringsutfordringene som mange kommuner med tilsvarende geografi og demografi rapporterer om. Dette skyldes målretta innsats. Likevel er det slik at få ansatte utgjør en sårbarhet i organisasjonen.

Det interkommunale samarbeidet i Vesterålen er en styrke for Bø i så måte. Barneverntjenesten, turistsamarbeidet, kultursamarbeidet er eksempler på tjenesteområder der kommunens tjenester blir styrka gjennom interkommunale ordninger. Bø kommune må derfor jobbe for å styrke det regionale samarbeidet.

Strategi 5

Aktivt folkehelsearbeid

Bø kommune er god på folkehelsearbeid i dag. Vi har et godt samarbeid med Nordland Fylkeskommune og har ansatt egen folkehelsekoordinator. Folkehelsearbeidet skal gjennomsyre all aktivitet i kommunen.

Helse er av Verdens helseorganisasjon (WHO) definert som "en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte". Folkehelse er i Folkehelseloven definert som "Befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning". Folkehelsearbeid handler derfor om å skape rammevilkår for at alle innbyggere skal ha et godt liv gjennom helsefremmende arbeid, forebygging og fordeling.

Eldre:
Alderssammensettinga utgjør ei folkehelseutfordring for Bø kommune siden eldre er den gruppen som har de største behovene for kommunale tjenester. Helsefremmende arbeid og forebyggende tiltak overfor denne aldersgruppa vil bidra til å minske hjelpebehovet, samtidig som det skal bedre de eldres muligheter til en meningsfull hverdag med god helse.

Barn og unge:
Det sies at det mest lønnsomme et samfunn kan gjøre, er å investere i en god og trygg barndom. Helsefremmende arbeid overfor barn og unge handler om å forebygge dårlig helse og om økt livskvalitet for den enkelte, men det handler også om å ivareta samfunnsbehov.

Arbeid:
Det er bedre å være rik og frisk enn fattig og syk. Det er godt dokumentert at helse, uavhengig av hvilken betydning man legger i begrepet, er sterkt knyttet til sosioøkonomisk status. Velutdannede mennesker, med fast arbeid og god inntekt har bedre helse enn personer med løs tilknytning til arbeidslivet. De fleste som er fattige er avhengige av forskjellige trygdeordninger som gir dårlig inntekt og lav sosioøkonomisk status. Fattigdom skaper uhelse og det viktigste tiltaket for å unngå fattigdom, i alle dets former, er få flere inkludert i ordinært arbeidsliv.

Arbeid gir inntekt, men er også en viktig arena for felleskap og delaktighet. Meningsfull aktivitet gjennom arbeid er derfor også viktig for personer med redusert arbeidsevne, og for personer som av helsemessige grunner ikke er stand til å delta i ordinært arbeid.

Aktiviteter og tiltak på folkehelseområdet skal innarbeides i årlige folkehelseplaner.

Strategi 6

Videreutvikle samarbeidet med lag, foreninger og frivillige

Bø er dugnadskommune nummer 1. Vi har bygd kulturhuset, idrettshaller, samfunnshus og videregående skole på dugnad. Foreningslivet i Bø er imponerende, og kulturlivet i Bø er i hovedsak basert på frivillig innsats.

Frivillig samfunnsarbeid er viktig for å bevare sosiale nettverk og for å opprettholde tilliten i samfunnet. Skal vi lykkes med målet om å stoppe befolkningsnedgangen i Bø, vil dugnadsånden bli avgjørende. Dugnad må til om vi skal videreutvikle det gode liv i Bø. Det blir da viktig for Bø kommune å videreutvikle samarbeidet med lag, foreninger og frivillige.

Strategi 7

Ivareta de eldres ressurser og engasjement

Bø har en høg andel eldre mennesker. Siden vi ofte retter oppmerksomheten mot eldre som har behov for helse- og omsorgstjenester, kan en lett komme i skade for å oppfatte eldre mennesker som en ensartet gruppe som bare representerer utfordringer. Stort sett er de eldre friske, ressurssterke mennesker, som gjør de samme tingene som andre.

I framtida vil flere eldre enn før ha bedre helse og mer ressurser i form av høgere utdanning og bedre økonomi, som de kan møte og mestre alderdommen med. Det vil også bli viktig å utnytte kapasiteten til de ansatte de siste åra i yrkeslivet, slik at de kan stå lenger i arbeid. Samtidig skal en verdsette at eldre kan fylle viktige funksjoner utenfor arbeidslivet - i omsorgsarbeid for ektefeller, barn og barnebarn, og ikke minst i frivillig arbeid.

Det er viktig å trekke eldre med i samfunnsarbeid som aktive og ansvarlige samarbeidspartnere på lik linje med andre aldersgrupper. Kommunen må derfor legge til rette for et aktivt eldreråd.

8. Strategier for å skape flere arbeidsplasser

Utvikle flere arbeidsplasser basert på kommunens fortrinn

Bø kommune må sørge for å ta lederrollen i arbeidet for å utnytte de muligheter og fortrinn som fins i Bø. I første rekke knytter fortrinnene seg til forhold som beliggenhet, tilgang på naturressurser og kompetanse innenfor noen bransjer. Det gjelder landbruk, sjømatnæringa med fiskeri og oppdrett og mineralnæringa. Næringsaktører som vil og kan, må følges tett opp slik at kommunen kan bidra som tilrettelegger på en best mulig måte.

Kommunenes aktivitet på næringsutvikling må i størst mulig grad innrettes mot å bistå eksisterende næringsliv i å tilpasse seg nye rammebetingelser og å tilegne seg og ta i bruk ny kompetanse innenfor sine områder. Små bedrifter har i begrenset grad mulighet til å prioritere utviklingsarbeid. Kommunen bør derfor være aktiv støttespiller og tilrettelegger her, og bidra med å knytte kontakt mellom næringslivet og eksterne kompetansemiljøer. Kommunal næringsaktivitet bør også omfatte aktivitet mot potensielle nye etablerere av næringsvirksomhet i Bø, rettet mot de mulige vekstområdene som defineres i Strategisk Næringsplan. Kommunen har en særlig viktig oppgave i å utarbeide en kommunal arealplan for å legge til rette for utvikling av eksisterende næringsvirksomhet og etablering av ny virksomhet.

Aktiviteter og tiltak på dette området skal innarbeides i årlig Handlingsprogram for Strategisk Næringsplan.

<u>Strategi 1</u>

Styrke det kommunale næringsarbeidet

Mange rammefaktorer bestemmes av statlig politikk. Dette gjelder blant annet infrastruktur, kompetansepolitikk og ikke minst den økonomiske politikken. Men Bø kommune kan bidra til at vekstpotensialet i de rike naturressursene utnyttes:

- Ved å ta hensyn til utviklingspotensialet i de ulike næringene i arealplanlegging og utbygging av infrastruktur.
- Gjennom bruk av strategisk næringsfond.
- Gjennom nettverksarbeid.

Kommunalt næringsarbeid omfatter både saksbehandling, nettverksarbeid og mer utviklingsorienterte oppgaver. Dette er tid- og kompetansekrevende, og det er behov for å styrke det kommunale næringsarbeidet i Bø.

Strategi 2

Tett og god dialog mellom kommunen og næringsaktørene

I Bø må vi samarbeide. Det gjelder både mellom kommunen og næringslivet, men ikke minst må også næringsaktørene samarbeide seg imellom. Det gjør at vi kan utnytte hverandres kompetanse – og på den måten stå sterkere med hensyn til å utnytte de muligheter vi har. Kommunen som "eier" av stedet må ta ansvar for å legge til rette for denne type samarbeid. Kommunen må arbeide aktivt for å etablere og utvikle gode arenaer for samarbeid og utviklingsmiljøer. Bø Næringsforening skal være en generell fast samarbeidspartner som bindeledd til næringslivet i generelle aktiviteter for næringsutvikling.

Strategi 3

Legge til rette for å utnytte verdiskapingspotensialet i Bø

Bø har en attraktiv beliggenhet. Dette må utnyttes strategisk framover. Kommunen må sørge for å knytte seg til de riktige aktørene – og jobbe sammen med disse for å utvikle de muligheter som påvises. Utnytting av disse fortrinnene må skje på to områder:

a. aktiv bistand til eksisterende næringslivs satsinger på videreutvikling
b. aktiv ekstern markedsføring av Bø kommune som lokaliseringssted for ny virksomhet

Begge disse aktivitetene må skje i samarbeid med næringslivet, enten ved at lokal bedrift trenger utadrettet påvirkning for å bedre / skape nødvendige forutsetninger for etablering, eller at næringslivet ønsker eksterne aktører på områder de selv ikke kan dekke.

Strategi 4

Legge til rette for å kunne utnytte mineralressursene

Bø har mineralressurser "av nasjonal interesse" jf NGU (Norges Geologiske Undersøkelser). Det finnes i tillegg private aktører som utnytter deler av disse ressursene med hensyn til verdiskaping og nye arbeidsplasser. Kommunen må sørge for forutsigbare rammebetingelser som gjør at ressursene kan bidra til en bærekraftig vekstkraft i åra framover. Kommunen skal her prioritere støtte i form av direkte bistand til lokale bedrifter som satser på etablering eller videreutvikling innenfor utnyttelse av disse ressursene. Bistand kan være både økonomisk og i form av å skape kontakt med offentlige myndigheter og eksterne utviklingsmiljøer. Kommunen skal også være aktiv for å innhente og tilføre kompetanse fra slike miljøer, som kan bidra til lokal utnyttelse av ressurser.

Strategi 5

Utarbeide næringsprogrammer

I Bø er vi i en situasjon der kommunal støtte til næringsetablering må prioriteres. Men i hvilken form støtten skal ytes, vil være forskjellig. De generelle tiltakene treffer ikke alltid behovene i de enkelte næringene. Innenfor fiskerinæringa er strukturrasjonalisering ett dominerende utviklingstrekk som kan motvirkes med støtte til kvotekjøp. Innenfor landbruksnæringa er mangel på areal en kritisk rammefaktor. Innenfor tjenestesektoren kan nettverk og oppstartskapital være avgjørende. Innenfor reiselivsnæringa kan markedsføring være det som skal til for å skape vekst. For etablerte bedrifter kan bistand til rekruttering av ansatte være avgjørende, mens for nyetablerere kan tilgangen til nettverk og systemkunnskap være til hjelp.

Det skal derfor utarbeides næringsspesifikke tiltak i forbindelse med strategisk næringsplan.

9. Strategier for at flere skal velge å bo i Bø

Innsats for at særlig unge voksne velger å bosette seg i Bø

Vi må jobbe målretta for at flere skal velge å bo i Bø. I større og større grad blir attraktive og trygge bo- og oppvekstmiljø en viktig faktor ved valg av bosted. Det finnes også trender som viser at både barnefamilier og de som er ferdig i arbeidslivet, trekker ut av byene og bosetter seg i utkantene. Fordelene med å etablere seg i Bø må markedsføres, og målretta arbeid særlig mot unge voksne som vi vet ønsker seg til Bø, skal prioriteres. Skal vi lykkes med dette, må det legges til rette for boligbygging i kommunen.

Å arbeide for økt tilflytting ikke handler om å prøve "å snu flyttestrømmen" - men om å ta bolyst og menneskelig frihet til å bosette seg hvor en vil på alvor. Innsats for tilflytting må ikke komme i skyggen av at kommunen også skal legge til rette for at de som alt er i kommunen, innfødte eller tilflytta, også skal føle seg verdsatt og at deres behov blir ivaretatt. Dette er to sider av samme sak: Bolysten må vedlikeholdes for de som allerede bor her, og for de som har lyst til å flytte hit.

<u>Strategi 1</u>

Målretta arbeid mot unge voksne

Hele Kommuneplanen er innretta med mål om å få unge voksne til å flytte til og/eller bli boende i Bø. Dette handler om velferdsgoder, arbeidsplasser og bolig. Et godt lokalsamfunn å leve i, er et attraktivt sted å flytte til.

Kommunen må prioritere å holde kontakt med unge bøfjerdinger som er under utdanning. Det må etableres fellesarenaer der disse får anledning til å holde kontakten med lokalsamfunnet mens de bor andre steder.

<u>Strategi 2</u>

Legge til rette for boligbygging

Bolig er en av flaskehalsene for utvikling i Bø. Mange hus står ledige store deler av året, mens det er stor mangel på utleieleiligheter. Kommunen har starta prosessen med å utarbeide en helhetlig boligpolitisk plan. Arealplanen vil bli rullert i løpet av 2014, og der vil det bli avklart en del premisser for boligbygging i Bø.

Disse planene skal utarbeides i tråd med følgende prinsipper:

- Forventet boligbehov må kartlegges

- Kommunen må legge til rette for boligbygging og prioritere videre utbygging av infrastruktur til de tre tettstedene Eidet, Straume og Steine
- Det er behov for mer samarbeid mellom kommunen og privat næringsliv/arbeidsgivere om boliger til tilflyttere
- Kommunen må legge til rette for bygging av rimelige utleieboliger
- Kommunen må legge til rette for bygging av leiligheter i attraktive områder; slik frigjøres samtidig eneboliger, for eksempel for tilflyttere
- Startlån skal fortsatt brukes aktivt som boligsosialt virkemiddel

Strategi 3

Jobbe for bedre kommunikasjoner

Tallene indikerer at Bø er et attraktivt sted å bo og leve, og mange bor i Bø og pendler til jobb andre steder. Å jobbe for bedre kommunikasjoner er derfor en strategi for å legge til rette for at folk kan bo i Bø, men jobbe andre steder. Dette handler blant annet om bedring av veien mellom Bø og Sortland, utbygging av breiband i hele Bø, samt videre utforsking av mulighetene med Bø-brua.

Strategi 4

Vi må gjøre oss lekre!

X-faktoren i Bø er bøfjerdingen. Bøfjerdingen er åpen, glad og direkte. Bø-samfunnet er prega av tillit, likeverd og fellesskap. Her er mennesker som ser deg, natur å boltre seg i, livserfaring å forsyne seg av. Bø er et sted man kan velge å være synlig, og hvor det er rom for engasjerte mennesker til å finne en plass og gjøre en forskjell. Her er dugnadsånd og samhold når det gjelder.

Før i tida var Bø en ideell plass for fiskerbonden. Forholdene var og er fremdeles optimale for å hente verdier fra hav og land. Bøfjerdingen har oppgjennom tida også vært et utforskende folk, sjøfarende og reisende. Man finner bøfjerdinger rundt om i hele verden.

Å jobbe for å framheve bøfjerdingens identitet og det som er vakkert og spennende med Bø, er en strategi. Bø sin unike historie og kystkultur må gjøres mer tilgjengelig. Vi må legge til rette for nye typer samarbeid og skape nye møteplasser og fellesarenaer.

Omdømmearbeidet i kommunen må gjenreises, og dette krever prioritering av ressurser.

Strategi 5

Bosette flyktninger

Bø kommune bosatte i 2013 15 flyktninger. Målsettinga er å bosette et tilsvarende antall årlig, inkludert familiegjenforening for nylig bosatte. De største utfordringene for å lykkes med bosetning, er at det er tilgjengelige boliger/leiligheter, samt at det er mulig å skaffe språkpraksis og etter hvert og arbeidspraksis og fast arbeid. Uten arbeid er risikoen stor for at dette blir er stor gruppe som belaster sosialbudsjettet, alternativt at de etter fullført introduksjonsprogram flytter fra kommunen.

Grupper som flytter fra et land til et annet utgjør ofte en minoritet som skiller seg fra majoritetsbefolkningen, både fysisk og kulturelt. Mange mangler kunnskap og ressurser, språklige og kulturelle koder og annet som den etniske befolkningen tar for gitt. I tillegg ser vi at flyktninger kan havne utenfor i lokalmiljøet. Det er få innvandrere totalt sett og vanskelig å få seg et nettverk. Integreringsarbeid må derfor prioriteres, og lokalsamfunnet må mobiliseres i denne oppgaven.